

Regeringskansliet
(Justitiedepartementet)
103 33 Stockholm

Remiss: Tillgång till upphovsrättsligt skyddat material för personer med läsnedsättning (Ds 2017:52)

Ställningstagande

Juridiska fakultetsnämnden vid Stockholms universitet tillstyrker förslaget, men vill i anslutning till det göra ett par anmärkningar.

Bakgrund

De föreslagna lagändringarna avser genomförande i EU av det s.k. Marrakechfördraget om inskränkningar i upphovsrätten till förmån för personer med synnedsättning. Det sker dels genom en förordning, dels genom det direktiv som nu är i fråga för genomförande i svensk rätt. Fördraget omfattas av EU:s exklusiva kompetens, vilken innebär att medlemsstaterna inte själva får ansluta sig till fördraget. I stället ansluter sig EU till det i egenskap av mellanstatlig organisation. Direktivet och förordningen genomför sammantaget de skyldigheter som EU och dess medlemsstater måste uppfylla enligt fördraget (se promemorian s. 23).

Förslaget

Förslaget enligt Ds 2017:52 är väl övervägt och svarar mot de allt tydligare krav på ordagrann överensstämmelse mellan nationell rätt och harmoniserad sekundärrätt som EU-domstolen har kommit att ställa på medlemslänternas nationella lagstiftning. Ärendet lämnar således snäva ramar för den svenska lagstiftaren att välja egna vägar för genomförande.

Att förslaget tar sin utgångspunkt i 17 § lagen 1960:729 om upphovsrätt till litterära och konstnärliga verk (upphovsrättslagen / URL) är naturligt, eftersom det är där som motsvarande bestämmelser om funktionsnedsättning har återfunnits under lång tid. Bestämmelsen ändrades senast genom SFS 2017:323, men föreslås nu få en helt ny lydelse med ytterligare följdparagrafer fram till 17 g § URL, samt följdändringar med avseende på främst de närstående rättigheterna i 5 kap. URL.

Juridiska fakultetsnämnden

Principiellt

Fakultetsnämnden vill erinra om det kvarstående och till synes tilltagande problem som är förknippat med upphovsrättslagens struktur och komplexitet. Redan i samband med genomförandet av det så kallade Infosocdirektivet (Europaparlamentets och rådets direktiv 2001/29/EG av den 22 maj 2001 om harmonisering av vissa aspekter av upphovsrätt och närstående rättigheter i informationssamhället) uttalade Lagrådet:

”Det är inte bara lagens svåröverskådlighet som reser invändningar. En allvarlig nackdel är också att åtskilliga av de bestämmelser som nu föreslås är i hög grad detaljerade och svårlästa. ...

Enligt Lagrådets mening hade det varit önskvärt att, i stället för att genomföra det lappverk som det nu är fråga om, göra en ordentlig redaktionell översyn av hela URL. I samband med en sådan översyn hade det funnits anledning att undersöka om inte åtminstone vissa enskilda bestämmelser skulle kunna förenklas.” (se prop. 2004/05:110 s. 558)

Ett förslag till redaktionell översyn av upphovsrättslagen har sedermera genomförts och redovisats av den så kallade Upphovsrättsutredningen i SOU 2011:32, vilken emellertid hittills inte har resulterat i några konkreta lagstiftningsförslag. I stället har lagstiftningsarbetet fortsatt inom ramen för det *lappverk* som upphovsrättslagen i dag ger uttryck åt och som det nu aktuella förslaget också speglar.

I detalj

För att – mot bakgrund av det ovan anförda – förenkla lagtexten finns det anledning att väcka frågor om det finns skäl att överväga om vissa av de föreslagna paragraferna inte skulle kunna slås ihop, så att till exempel förslagens 17–17c §§ URL omformuleras till en paragraf, så att förslagens andra stycke i 17 § skulle kunna utgöra en andra mening i paragrafens första stycke och den föreslagna 17 a § skulle kunna utgöra ett andra stycke till 17 § samt att förslagens 17 b och 17 c §§ gjordes till avslutande stycken i den föreslagna 17 §.

Det finns naturligtvis nackdelar med att splittra lagstiftning och förordningar, men en väg att minska upphovsrättslagens detaljeringsgrad skulle i och för sig kunna vara att föra över vissa delar av förslaget, kanske främst definitionen av ”behörigt organ” i förslagens 17 a § 3 stycket, liksom kanske även direktivets definition av ”syn- eller annan läsnedsättning” till upphovsrättsförordningen (1993:1212). Även om dess betydelse synes vara i avtagande, är det värt att notera att regeringen avser att meddela föreskrifter enligt den i enlighet med förslagens 17 d §, varför den också skulle kunna innehålla närmare definitioner om *behörigt organ* och *syn- eller annan läsnedsättning*.

Om direktivet ska genomföras på den detaljerade nivå som regeringen föreslår, är det fakultetsnämndens uppfattning att även den definition som anges i direktivets art. 2 bör framgå direkt av lagtexten i upphovsrättslagen, eftersom detta begrepp annars inte kan utläsas som svensk rättskälla annat än från direktivet eller förarbetena till dess genomförande.

